

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 114/2020-81

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. marca 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní o ústavnej sťažnosti [REDAKČNÝ KROK], [REDAKČNÝ KROK], [REDAKČNÝ KROK], a [REDAKČNÝ KROK], zastúpených advokátkou JUDr. Janou Hreňovou, Koreničova 2, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 26 Co 164/2017 z 26. júna 2018, za účasti zúčastnenej osoby **SPP – distribúcia, a. s.**, Mlynské nivy 44/b, Bratislava, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKČNÝ KROK] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave č. k. 26 Co 164/2017 z 26. júna 2018 **porušené boli**.
2. Rozsudok Krajského súdu v Trnave č. k. 26 Co 164/2017 z 26. júna 2018 **zrušuje** a vec **v r a c i a** Krajskému súdu v Trnave na ďalšie konanie.
3. Konanie o ústavnej sťažnosti [REDAKČNÝ KROK] **zastavuje**.
4. Krajský súd v Trnave **je povinný** nahradiť trovy konania [REDAKČNÝ KROK] **415,51 eur** na účet advokátky JUDr. Jany Hreňovej, Koreničova 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavnému súdu bola 23. októbra 2018 doručená ústavná sťažnosť pôvodného sťažovateľa [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „sťažovateľ“), právneho predchodcu sťažovateľiek, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 26 Co 164/2017 z 26. júna 2018.

2. Z dôvodu identického obsahu napadnutých ustanovení ústavy a listiny sa ústavný súd pre prehľadnosť textu ďalej zaoberá len napadnutými článkami ústavy. Rovnako z dôvodu zhody režimov ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru sa ústavný súd pre prehľadnosť textu ďalej zaoberá len základným právom na súdnu ochranu (II. ÚS 71/97).

3. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ (pred všeobecnými súdmi žalovaný) bol rozsudkom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) č. k. 19 C 453/2015 z 12. decembra 2016 zaviazaný zaplatiť žalobcovi (obchodná spoločnosť SPP – distribúcia, a. s.) náhradu škody vo výške 2 117,57 eur s príslušenstvom a trovy konania. Proti rozhodnutiu okresného súdu podal odvolanie. Rozhodnutie okresného súdu bolo napadnutým rozhodnutím potvrdené.

4. Právny predchodca sťažovateľiek bol odberateľom plynu na odbernom mieste [REDAKOVANÉ]. Žalobca si uplatnil nárok na náhradu škody, pretože bol toho názoru, že na odbernom mieste dochádzalo k neoprávnenému odberu plynu tak, že plyn bol odoberaný meradlom, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii. Svoj nárok odvodzoval z § 82 ods. 1 písm. d) a § 82 ods. 2 zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o energetike“).

5. Všeobecné súdy prípad posúdili tak, že na odbernom mieste sa znaleckým dokazovaním preukázalo porušenie zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii. Z toho odvodili zodpovednosť za vznik škody podľa § 82 ods. 1 písm. d) a § 82 ods. 2 zákona o energetike. Zodpovednosť za vznik škody posúdili ako zodpovednosť objektívnu. Výšku škody posúdili podľa § 82 ods. 3 zákona o energetike, teda v súlade s vyhláškou Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 449/2012 Z. z., ktorou sa ustanovuje spôsob výpočtu škody spôsobenej neoprávneným odberom plynu, pretože žalobca nevedel vyčíslit' skutočne vzniknutú škodu.

6. Právny predchodca sťažovateľiek v odvolacom konaní napadol vec, a to pre nesprávne posúdenie vznesenej námietky premlčania, nesprávne posúdenie druhu zodpovednosti pri neoprávnenom odbere plynu, ako aj pre vady znaleckého posúdenia (a od nich sa odvíjajúce nepreukázanie zavinenia na vzniku škody). Okresnému súdu vytýkal, že vo svojom rozhodnutí neustálil protiprávne konanie ani vznik skutočnej škody, za ktorú by mal (subjektívne) zodpovedať.

7. Krajský súd právnenému predchodcovi sťažovateľiek vytkol, že meradlo nebolo verejne prístupné, pretože sa nachádzalo v uzamknutej skrinke pod schodmi na pozemku žalovaného. Skonštatoval aj správnosť znaleckého posúdenia. Ohľadom vzniku škody skonštatoval, že tu postačovalo preukázať postavenie prevádzkovateľa distribučnej siete, pretože z povahy organizácie trhu s plynom vyplýva zodpovednosť žalobcu za odchýlku v sieti (ktorá vzniká aj pri neoprávnenom odbere). Keďže na meradle žalovaného bola porušená plomba (zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii), údaje o spotrebe plynu namerané týmto meradlom sú nedôveryhodné, a preto nepoužiteľné.

8. Krajský súd sa odvolal najmä na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Obdo 51/2017, v zmysle ktorého za protiprávny úkon považoval odber plynu meradlom s porušenou plombou, a uviedol, že k vzniku škody viedla spotreba plynu odoberaného týmto vadným meradlom. Skonštatoval, že odberateľ plynu tak zodpovedá objektívne za vzniknutý protiprávny stav. V ostatnom podrobne popísal organizáciu trhu s plynom, na ktorú sa odvolával, ako základ pre svoje rozhodnutie. Napokon poukázal na vylúčenie spotrebiteľskej ochrany, pretože nárok uplatnený na základe § 82 zákona o energetike nemá zmluvný základ medzi prevádzkovateľom distribučnej siete a odberateľom, ide o tzv. zákonné regulačné ustanovenia. Keďže posúdenie námietky premlčania bolo v konaní odvíjané od validity znaleckého dokazovania, a to krajský súd hodnotil ako správne a relevantné, túto námietku rovnako ako okresný súd zamietol.

9. V podanej ústavnej sťažnosti právny predchodca sťažovateľiek zotrval na námietke nesprávneho (v ústavnej sťažnosti tvrdiac nedostatočne odôvodneného) posúdenia premlčania, nesprávneho posúdenia druhu zodpovednostného vzťahu (objektívna zodpovednosť je principiálne nespravodlivá, pretože odberateľ plošne zodpovedá za následky ním nezavineného konania tretích osôb), ako aj na námietke nesprávnosti znaleckého posudku. Namietal, že výklad § 82 zákona o energetike ho oberá o možnosť efektívnej obrany v konaní (v dôsledku odvolávania sa všeobecných súdov na inštitút objektívnej zodpovednosti). Tvrdil, že ako odberateľ mal v zmysle § 76 ods.11 zákona o energetike povinnosť prevádzkovať meradlo iba tak, aby ho nepoškodil on sám, a považuje za nespravodlivé, ak by mal byť braný na zodpovednosť za konanie tretích osôb. Čo sa týka vzniku škody, akceptoval iba príčinnú súvislosť medzi subjektívne zavineným konaním a porušením plomby. To určuje aj výšku škody iba v rozsahu škody na plombe (čo *de facto* vyplýva už aj z dovolávania sa použitia inštitútu subjektívnej zodpovednosti).

10. Na základe uvedeného právny predchodca sťažovateľiek navrhol, aby ústavný súd vo veci samej vyslovil porušenie v záhlaví tohto rozhodnutia označených práv napadnutým rozhodnutím, aby napadnuté rozhodnutie zrušil, vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a aby právnenému predchodcovi sťažovateľiek priznal náhradu trov konania.

11. Právny predchodca sťažovateľiek zároveň navrhol, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia. Argumentoval, že v konaní pred okresným súdom bol oslobodený od súdnych poplatkov vo výške 93 %, má diagnostikované závažné ochorenie (rakovinu), s liečbou ktorého sú spojené výrazné výdavky, pričom žalovaný je obchodnou spoločnosťou s kontinuálne nadštandardným výsledkom hospodárenia.

II. Priebeh konania

12. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 114/2020 z 2. apríla 2020 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom jej rozsahu a odložil vykonateľnosť rozhodnutia okresného súdu v spojení s napadnutým rozhodnutím do právoplatného rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej.

13. Ústavnému súdu bolo oznámené úmrtie sťažovateľa a vôľa sťažovateľiek v začatom konaní pred ústavným súdom pokračovať. V nadväznosti na to bolo uznesením č. k. III. ÚS 114/2020 z 20. októbra 2020 rozhodnuté o pokračovaní v konaní. Právna zástupkyňa podaním z 15. januára 2021 oznámila, že sťažovateľka [REDAKOVANÉ] zomrela. Ústavný súd z uvedeného dôvodu konanie vo vzťahu k nej zastavil (bod 3 výroku) a vzhľadom na nástupníctvo [REDAKOVANÉ] v konaní pokračoval.

14. Zúčastnená osoba svoje právo vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti nevyužila.

15. Krajský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril prípisom č. k. Spr 184/2020 z 5. mája 2020. K veci uviedol, že námietka nedostatočného odôvodnenia napadnutého rozhodnutia je zjavne neopodstatnená, pričom poukázal na konkrétne pasáže napadnutého rozhodnutia, v ktorých sa venuje práve tým otázkam, ktoré sťažovateľky pokladajú za posúdené nesprávne (a tým neodôvodnené). Opätovné popísanie argumentačnej konfrontácie nemá na tomto mieste rozhodnutia hlbší zmysel, pretože svojou podstatou ide o opakovanie argumentov a protiargumentov z konania pred všeobecnými súdmi. Krajský súd poukázal na to, že podstata ústavnej sťažnosti je zameraná na vyslovenie nesúhlasu s výkladom § 82 zákona o energetike, pričom napadnuté rozhodnutie vychádza z ustálenej praxe najvyššieho súdu (sp. zn. 3 Obdo 51/2017, R 45/2019). Tá je v právnej otázke posúdenia druhu zodpovednosti za škodu rozhodujúca a je akceptovaná aj praxou ústavného súdu (v sp. zn. II. ÚS 70/2019 bol ústavným súdom akceptovaný totožný skutkový stav aj právne posúdenie a ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako zjavne neopodstatnená; v III. ÚS 24/2017 ide o posúdenie obdobnej veci ako zjavne neopodstatnenej). Pokiaľ by ústavný súd považoval uvedenú prax za neudržateľnú, znamenalo by to podľa jeho názoru odklon od právneho názoru vyjadreného už v dvoch rozhodnutiach senátov ústavného súdu [porovnaj § 13 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)]. Krajský súd opätovne poukazuje na podstatu organizácie trhu s plynom, konkrétne na povinnosti prevádzkovateľa distribučnej siete a ťažkosti vyplývajúce z nepoužiteľnosti hodnôt spotreby plynu meranej meradlom s porušenou plombou (nemožnosť oznámiť dodávateľovi odberateľa, koľko má do siete dodať plynu na zabezpečenie rovnováhy v sieti, z čoho mu vznikajú náklady za spotrebu plynu „čiernym“ odberateľom). Z toho následne argumentuje potrebou výkladu § 82 ods. 1 písm. d) a nasl. zákona o energetike v neprospech sťažovateľiek (odberateľiek).

16. Sťažovateľky sa k vyjadreniu krajského súdu vyjadrili stanoviskom zo 16. novembra 2020. Vecne svoje vyjadrenie zamerali na výklad § 82 ods. 1 písm. d) zákona o energetike, pretože ten predurčuje aj otázku posúdenia premlčania. Pozornosť upriamili na to, že výklad použitý krajským súdom je výkladom v ich neprospech, pričom súdu predložili konkurenčnú alternatívu výkladu, ktorá nebola akceptovaná bez rozumného vysvetlenia. Na základe toho hovoria o nedostatku odôvodnenia napadnutého rozhodnutia. Prax ohľadom právnej otázky posúdenia zodpovednostného

vzťahu (subjektívna vs. objektívna zodpovednosť) považujú za rozkolísanú, pričom argumentujú rozhodnutiami okresných a krajských súdov. Obdobne ako krajský súd vecne opakujú, prípadne vysvetľujú svoje argumenty z konania. Zdôrazňujú, že poškodenie plomby nie je relevantné pre nesprávne zaznamenávanie spotreby plynu, a súdom vytýkajú, že ich robia zodpovednými za právnu fikciu, ktorá vyplýva z absencie kauzality pri spôsobení škody. Apelujú na to, že výklad § 82 zákona o energetike v prospech objektívnej zodpovednosti je nesystematický a rozhodnutie najvyššieho súdu trpí tým, že sa neproporcionálne prikláňa na stranu žalobcu. Právny názor všeobecných súdov považujú za sankčný, nie za reparačný (kompenzácia ujmy).

17. Keďže argumentácia účastníkov konania bola, čo sa týka dôvodov, vyčerpaná a vo vyjadreniach sa už iba cyklicky opakovala, ústavný súd po súhlase účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od konania ústneho pojednávania vo veci, pretože od neho nebolo možné očakávať jej ďalšie objasnenie.

III.

18. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

19. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.

20. Z ustanovenia čl. 20 ústavy vyplýva povinnosť štátu vlastníctvo jednotlivca nielen rešpektovať (status negativus – teda negatívny záväzok štátu nezasahovať), ale tiež chrániť ho pred zásahmi zo strany tretích subjektov (status positivus – pozitívny záväzok štátu) [podobne pozri nález Ústavného soudu České republiky č. k. IV. ÚS 1735/07 z 21. októbra 2008 k čl. 11 Listiny základných práv a svobod]. Túto ochranu poskytuje predovšetkým skrz všeobecné súdnictvo, keďže ochrana práv (vrátane tých základných) je východiskovým poslaním súdov. Garancie, ktoré musia všeobecné súdy pri poskytovaní ochrany vlastníckeho práva dodržiavať, sú zakotvené v ustanoveniach čl. 46 ústavy a nasl. (III. ÚS 120/2020).

21. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

22. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

23. Spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zahŕňa okrem iného (a predovšetkým) princíp „rovnosti zbraní“, t. j. princíp, že každá strana v procese musí mať rovnakú možnosť hájiť svoje záujmy a že žiadna z nich nesmie mať podstatnú výhodu voči protistrane (rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Delcourt proti Belgicku zo 17. 1. 1970, vo veci Dombo Beheer B. V. proti Holandsku z 27. 10. 1993 a pod.). Princíp rovnosti zbraní hrá dôležitú úlohu v každom štádiu súdneho konania a vo vzťahu k rôznym subjektom. Tento princíp je expressis

verbis vymedzený v čl. 47 ods. 3 ústavy a implicitne tvorí aj súčasť obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 157/2011, IV. ÚS 608/2013).

24. Podľa čl. 144 ústavy sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom.

IV.

Súvisiaca právna úprava

25. Podľa § 76 ods. 1 zákona o energetike dodávku plynu je povinný merať prevádzkovateľ distribučnej siete vlastným určeným meradlom, ktoré koncovému odberateľovi plynu bezodplatne montuje, udržiava a pravidelne zabezpečuje jeho overenie.

26. Podľa § 76 ods. 8 zákona o energetike ak má odberateľ plynu alebo dodávateľ pochybnosti o správnosti merania údajov o dodávke plynu alebo odbere plynu určeným meradlom alebo zistí na určenom meradle chybu, má právo požiadať prevádzkovateľa prepravnej siete alebo prevádzkovateľa distribučnej siete o preskúšanie určeného meradla. Prevádzkovateľ prepravnej siete alebo prevádzkovateľ distribučnej siete je povinný do 15 dní od doručenia písomnej žiadosti zabezpečiť výmenu určeného meradla a predložiť určené meradlo na preskúšanie.

27. Podľa § 76 ods. 11 zákona o energetike odberateľ plynu je povinný prevádzkovať odberné plynové zariadenie tak, aby nepoškodil určené meradlo. Akýkoľvek zásah do určeného meradla v rozpore s osobitným predpisom⁶⁹⁾ je zakázaný.

28. Podľa § 82 ods. 1 zákona o energetike neoprávneným odberom plynu je odber

a) bez uzavretej zmluvy o

1. pripojení k prepravnej sieti alebo o pripojení k distribučnej sieti,

2. dodávke alebo združenej dodávke plynu, alebo

3. prístupu do prepravnej siete a preprave plynu alebo prístupu do distribučnej siete a distribúcií plynu,

b) nemeraného plynu,

c) bez určeného meradla alebo s určeným meradlom, ktoré v dôsledku neoprávneného zásahu odberateľa nezaznamenáva alebo nesprávne zaznamenáva odber plynu,

d) meraný určeným meradlom, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii, alebo určeným meradlom, ktoré nebolo namontované prevádzkovateľom siete,

e) ak odberateľ neumožnil prevádzkovateľovi distribučnej siete prerušenie dodávky plynu; taký odber sa za neoprávnený odber považuje odo dňa, keď odberateľ neumožnil prerušenie dodávky plynu,

f) ak odberateľ nedodržiaval obmedzenia určené dodávateľom plynu, prevádzkovateľom prepravnej siete, prevádzkovateľom zásobníka alebo prevádzkovateľom distribučnej siete,

g) ak odberateľ nedodržiaval zmluvne dohodnuté platobné podmienky,

h) ak odberateľ opakovane bez vážneho dôvodu neumožnil prístup k meradlu, aj keď bol na to prevádzkovateľom distribučnej siete vopred vyzvaný písomnou výzvou, ktorej doručenie odberateľ potvrdil.

29. Podľa § 82 ods. 2 zákona o energetike odberateľ, ktorý neoprávnene odoberal plyn, je povinný uhradiť dodávateľovi plynu, prevádzkovateľovi prepravnej siete a prevádzkovateľovi distribučnej

siete, prevádzkovateľovi zásobníka skutočne vzniknutú škodu, ak vznikla. Odberateľ, ktorý neoprávnene odoberal plyn, je povinný uhradiť spolu so škodou aj ušlý zisk dodávateľovi plynu, prevádzkovateľovi prepravnej siete a prevádzkovateľovi distribučnej siete.

30. Podľa § 82 ods. 3 zákona o energetike ak nemožno vyčíslieť skutočne vzniknutú škodu na základe objektívnych a spoľahlivých podkladov, použije sa spôsob výpočtu škody spôsobenej neoprávneným odberom plynu ustanovený všeobecne záväzným právnym predpisom vydaným podľa § 95 ods. 1 písm. l).

31. Podľa § 82 ods. 4 zákona o energetike ak ide o prvý neoprávnený odber plynu odberateľa plynu v domácnosti meraný meradlom umiestneným na verejne prístupnom mieste, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii podľa odseku 1 písm. d), výška škody spôsobenej neoprávneným odberom plynu sa určí ako cena neoprávnene odobratého množstva plynu určeného pomocou typového diagramu dodávky. Pre výpočet škody spôsobenej druhým a ďalším takým neoprávneným odberom plynu na tom istom odbernom mieste sa použije postup podľa odseku 3.

32. Podľa § 82 ods. 5 zákona o energetike prevádzkovateľ distribučnej siete je oprávnený vykonať potrebné technické opatrenia v distribučnej sieti na účel zabránenia neoprávnenému odberu.

V.

Posúdenie vecí ústavným súdom

33. Ústavný súd v predloženej veci identifikuje konflikt dvoch majetkových záujmov. Zúčastnenej osoby (v konaní pred všeobecnými súdmi žalobca) na plnení zo zodpovednostného vzťahu podľa zákona o energetike, o ktorom tvrdí, že je objektívny, a sťažovateľiek (v konaní pred všeobecnými súdmi žalovaných) na oslobodení sa spod zodpovednostného vzťahu tvrdením, že je subjektívny.

34. Krajský súd vec rozhodol priklonením sa k inštitútu objektívnej zodpovednosti, poukazujúc na ustálenú prax najvyššieho súdu (zavŕšenú sp. zn. 3 Obdo 51/2017, R 45/2019), teda ustálil objektívnu zodpovednosť sťažovateľiek za to, že neoprávnene odoberali plyn meradlom s poškodenou plombou [§ 82 ods. 1 písm. d) zákona o energetike].

35. Ďalej krajský súd poukázal vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti na rozhodovaciu prax ústavného súdu, konkrétne na rozhodnutia vo veciach sp. zn. II. ÚS 70/2019 a III. ÚS 24/2017. Ústavný súd v oboch veciach rozhodol uznesením na predbežnom prerokovaní, a teda ani v jednej z uvedených vecí nedošlo k úplnému meritórnemu prieskumu. V tejto súvislosti uvádzame, že z hľadiska doktríny je právne záväzný právny názor prezentovaný v náleze, nie v uznesení. *Per analogiam* odkazujeme na právny názor emeritnej sudkyne Ústavného súdu Českej republiky Elišky Wagnerovej, ktorá uvádza, že senát ústavného súdu môže prekonať doterajšiu judikatúru objavujúcu sa v uzneseniach iných senátov, čo sa reálne aj v praxi deje (*WAGNEROVÁ, E.; DOSTÁL, M.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. Zákon o Ústavním soudu s komentářem, Praha, ASPI, a. s., 2007, s. 636, str. 82 – 83*).

36. Aj napriek uvedenému ústavný súd poukazuje na uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 24/2017-20, kde došlo k odmietnutiu veci primárne z dôvodu nevyčerpania opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytoval (konkrétne nebolo vyčerpané dovolanie). Je pravdou, že ústavný

súd indikoval aj možnosť odmietnutia z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti, no bez bližšej analýzy konkrétnej právnej otázky, pričom došlo len k sumarizácii doktríny ohľadne toho, že obsahom základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie nie je záruka úspechu v konaní (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010), a toho, že aj stručné a jasné odôvodnenie, ktoré objasňuje skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že bolo plne realizované základné právo účastníka na súdnu ochranu, resp. právo na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 112/05, I. ÚS 117/05). V žiadnom prípade teda nemožno hovoriť o základe doktríny smerom k ústavnokonformnej interpretácii zákona o energetike, s ktorou by sa mal ústavný súd vyrovnávať.

37. Čo sa týka rozhodnutia vo veci č. k. II. ÚS 70/2019-24, formy uznesenia na predbežnom prerokovaní návrhu na začatie konania, tam je potrebné poukázať, že primárnym dôvodom odmietnutia veci ako zjavne neopodstatnenej bola aplikácia tzv. majetkového cenzu z dôvodu bagateľnosti sporu sťažovateľky. Ďalej ústavný súd na úrovni nezáväzného *obiter dicta* neindikoval nedostatok odôvodnenia alebo arbitrárnosť rozhodnutia. Ústavný súd len stroho odkázal na rímsku zásadu *dura lex, sed lex* pričom konštatoval bez ďalšej analýzy, v čom vidí základ objektívnej zodpovednosti.

38. Právny vzťah medzi zúčastnenou osobou ako prevádzkovateľom distribučnej siete (ďalej len „PDS“) a sťažovateľkami (resp. pôvodne ich právnym predchodcom) je vzťahom občianskoprávnym, a to bez ohľadu, či je medzi nimi uzatvorená zmluva, a že tento vzťah je primárne regulovaný zákonom o energetike, pretože Občiansky zákonník je *lex generalis* pre celú súkromnoprávnu sféru vôbec, ktorý upravuje majetkové vzťahy fyzických a právnických osôb (§ 1 ods. 2 Občianskeho zákonníka), vzťah medzi zúčastnenou osobou a sťažovateľkami je vzťahom majetkovým (predmetom je peňažné plnenie z titulu náhrady škody) a v tomto vzťahu majú tieto subjekty navzájom rovné postavenie (§ 2 ods. 2 Občianskeho zákonníka je nesprávnym prekladom českého „rovné postavení“). Rovnosť sa prejavuje v nemožnosti nanútiť druhej strane povinnosť jednostranným úkonom, a zároveň v nemožnosti autoritatívneho vynútenia splnenia povinnosti druhého účastníka bez toho, aby sa príp. oprávnený účastník obrátil na príslušný orgán (napr. súd) so žiadosťou o poskytnutie ochrany jeho tvrdeného ohrozeného alebo porušeného práva, v konaní pred ktorým majú obaja účastníci rovné postavenie.

39. Pre koncepciu jednotlivých inštitútov (vrátane inštitútu náhrady škody), ktoré sú prípadne čiastočne upravené aj v osobitných predpisoch (vrátane aj zákona o energetike), platí, že sa subsidiárne použijú príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka (rovnako rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25 Cdo 2904/2016 z 21. septembra 2016). Nevylučuje to ani povaha zákona o energetike ako verejnoprávneho predpisu.

40. Inštitút náhrady škody je pritom všeobecne postavený na princípe zodpovednosti za škodu spôsobenú porušením povinnosti aspoň z nedbanlivosti podľa § 420 ods. 1 a 3 Občianskeho zákonníka, teda tzv. subjektívnej zodpovednosti. Pokiaľ nie je možné dospieť k záveru o tom, že by v danom prípade malo ísť o osobitný typ zodpovednosti za škodu, pôjde o všeobecnú zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením právnej povinnosti, ktorá je vybudovaná na princípe subjektívnej zodpovednosti, t. j. zodpovednosti za zavinenie, teda aspoň za nedbanlivosť, ktorá sa prezumuje (§ 420 ods. 3 Občianskeho zákonníka), pri ktorej má zodpovedný subjekt možnosť sa spod zodpovednosti vyvinieť. Občiansky zákonník upravuje aj osobitné typy zodpovednosti za škodu

(§ 420a a nasl. Občianskeho zákonníka), kde sa uplatňuje princíp subjektívnej aj objektívnej zodpovednosti (pri objektívnej zodpovednosti s možnosťou liberácie alebo bez tejto možnosti). Vo všetkých prípadoch však prichádza do úvahy aj aplikácia § 441 Občianskeho zákonníka o zavinení poškodeného a § 450 Občianskeho zákonníka, ktoré súdu priznáva moderačné oprávnenie z dôvodov hodných osobitného zreteľa náhradu škody znížiť.

41. Vo svetle týchto predbežných úvah je potrebné preskúmať inštitút zodpovednosti za neoprávnený odber plynu podľa § 82 zákona o energetike. Z jednotlivých skutkových podstát opísaných v § 82 ods. 1 zákona o energetike vyplýva, že v podstate vo všetkých prípadoch možno vystopovať nejaké porušenie alebo opomenutie na strane odberateľa – buď neuzatvorenie zmluvy [písm. a)], odber nemeraného plynu [písm. b)], bez určeného meradla alebo s určeným meradlom, ktoré v dôsledku neoprávneného zásahu odberateľa nezaznamenáva alebo nesprávne zaznamenáva odber plynu [písm. c)], alebo ktoré nebolo namontované PDS [písm. d) druhá *alinea*], alebo ak odberateľ neumožnil PDS prerušenie dodávky plynu [písm. e)], nedodržel určené obmedzenia [písm. f)] alebo zmluvne dohodnuté platobné podmienky [písm. g)] či opakovane bez vážneho dôvodu neumožnil prístup k meradlu [písm. h)]. Vo všetkých týchto prípadoch teda odberateľ porušuje svoje povinnosti, resp. je si vedomý okolností, pre ktoré je jeho odber plynu neoprávnený, prečo je spravodlivé od neho požadovať náhradu škody.

42. Od týchto prípadov sa svojím jazykovým znením odlišuje prípad podľa § 82 ods. 1 písm. d) prvej *aliny* zákona o energetike, z ktorého nevyplýva potreba žiadneho pričinenia odberateľa na protiprávnom stave, dokonca ani jeho vedomosť o takomto protiprávnom stave, čo podporuje následne aj § 82 ods. 4 zákona o energetike, keďže v zmysle tohto ustanovenia sa predpokladá neoprávnený odber plynu aj v prípade, ak ide o meradlo umiestnené na verejne prístupnom mieste, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii, keď k takémuto porušeniu môže dôjsť aj vandalizmom.

43. Sťažovateľky poukazujú na § 76 ods. 11 zákona o energetike, podľa ktorého odberateľ plynu je povinný prevádzkovať odberné plynové zariadenie tak, aby nepoškodil určené meradlo. Akýkoľvek zásah do určeného meradla v rozpore s osobitným predpisom je zakázaný. Týmto osobitným predpisom je v súčasnosti zákon č. 157/2018 Z. z. o metrológii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý osobitne zakazuje poškodzovanie, pozmeňovanie alebo odstraňovanie okrem iného zabezpečovacej značky (§ 16 ods. 3 cit. zákona). Z § 76 ods. 11 zákona o energetike teda vyplýva povinnosť odberateľa plynu nepoškodzovať určené meradlo a nezasahovať doň, okrem iného tak, že by tým poškodil, pozmenil alebo odstránil zabezpečovaciu značku. Sťažovateľky zdôrazňujú nadväznosť citovanej právnej úpravy práve na § 82 ods. 1 písm. d) zákona o energetike, a teda podľa sťažovateľiek protiprávnym úkonom, ktorý na seba viaže dopady spojené so zodpovednosťou za neoprávnený odber plynu, je porušenie povinností odberateľa plynu podľa § 76 ods. 11 zákona o energetike.

44. Všeobecné súdy však tieto ustanovenia vykladajú širšie, a to tak, že je jedno, či o porušení zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii, t. j. zabezpečovacej značky, odberateľ vedel alebo nevedel, t. j. jeho zodpovednosť konštruujú ako zodpovednosť objektívnu. Vychádzajú pritom najmä z gramatického znenia § 82 ods. 1 písm. d) zákona o energetike, ktoré práve v tomto prípade o žiadnom neoprávnenom konaní odberateľa nehovorí. Tento výklad substancujú aj potrebou chrániť distribučnú sieť a praktickými možnosťami, ktoré pri plnení tejto úlohy vo verejnom

záujme PDS má k dispozícii. Vo všeobecnosti tak súdy zohľadňujú aj to, že ďalším dôvodom na zavedenie objektívnej zodpovednosti môže byť fakt, že z neoprávneného odberu má prospech samotný odberateľ, a to bez ohľadu na skutočnosť, či neoprávnenú manipuláciu zavinil alebo či o nej vôbec vedel. S týmto názorom sa súdna prax široko stotožňuje.

45. Ústavný súd v minulosti mnohokrát zdôraznil, že nie je vrcholom sústavy všeobecných súdov a zásadne nie je oprávnený zasahovať do ich rozhodovacej činnosti. Pokiaľ súdy postupujú v súlade s druhou hlavou ústavy, nemôže na seba ústavný súd atrahovať právo prieskumného dohľadu nad ich činnosťou. Ústavný súd však opakovane pripustil, že jeho právomoc zasiahnuť do rozhodovania všeobecných súdov je daná okrem iného vtedy, ak ich interpretácia a aplikácia právnych predpisov bola natoľko extrémna, že vybočila z medzí druhej hlavy ústavy, a zasiahla tak do niektorého ústavne zaručeného základného práva alebo slobody. Pokiaľ je teda v konaní o ústavnej sťažnosti namietaná interpretácia a aplikácia podústavného práva nesprávnym spôsobom, môže sa tým ústavný súd zaoberať iba vtedy, pokiaľ takéto porušenie znamená súčasne i porušenie základného práva alebo slobody zaručených ústavou. To zvyčajne pripadá do úvahy za situácie, že by v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení jednoduchého práva zo strany všeobecných súdov bol obsiahnutý prvok svojvôle alebo arbitrárnosti, a to napr. v dôsledku prepriateho formalizmu alebo keď príslušné závery všeobecný súd nezdôvodní vôbec alebo tak urobí celkom nedostatočne, prípadne ak uplatní dôvody, ktoré evidentne žiadnu relevanciu nemajú. Podobne ústavný súd považuje za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné do veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

46. Keďže v danom prípade právne závery o objektívnej zodpovednosti odberateľa za neoprávnený odber, ktorý je meraný určeným meradlom, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii, sú odôvodnené, vychádzajú z vedeckého prístupu k zákonnému textu (opierajú sa o výklad gramatický a teleologický), ústavný súd nemá dôvod zasiahnuť do posúdenia tejto právnej otázky o objektívnej zodpovednosti odberateľa plynu za neoprávnený odber plynu podľa § 82 ods. 1 písm. d) prvej aliney zákona o energetike.

47. *Obiter dictum* ústavný súd konštatuje, že aj pri subjektívnej zodpovednosti bol tento predpoklad splnený z dôvodu, že zavinenie sa prezumuje a – ako to zistili všeobecné súdy – určené meradlo bolo v uzamknutých priestoroch právneho predchodcu sťažovateľiek, čím sa prípadný zásah tretej osoby javí byť dostatočne presvedčivo vylúčený.

48. Zo zákonnej konštrukcie objektívnej zodpovednosti odberateľa možno dovodiť zvýhodnenie PDS. V prípade sporu týkajúceho sa neoprávneného odberu tak častokrát dochádza k stretu dvoch rovnocenných vlastníckych práv. Keďže tu dochádza k stretu medzi zásahom do majetkového práva odberateľov plynu a zásahom do majetkového práva PDS, ktorý chráni aj verejný záujem na bezpečných dodávkach plynu, ústavný súd k záverom všeobecných súdov dodáva, že takýto záver o obmedzení práva jednej osoby (odberateľa) v prospech práva druhej osoby (PDS) je ústavne prípustný aj z hľadiska testu proporcionality. Cieľom zakotvenia objektívnej zodpovednosti odberateľa za neoprávnený odber pri porušení zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii je stabilita a ochrana distribučnej sústavy, čo ústavný súd vyhodnocuje ako cieľ legitímny. Na jeho dosiahnutie je zakotvená objektívna zodpovednosť, ktorá motivuje odberateľa k tomu, aby neuskutočňoval neoprávnený odber prostredníctvom poškodzovania meradla. Ústavný súd

uvedený prostriedok považuje za schopný dosiahnuť takýto cieľ (teda za vhodný), a zároveň aj za nevyhnutný, keď iné spôsoby jeho docielenia prezentované dosiaľ neboli. Pokiaľ ide o primeranosť vzniknutej ujmy vo vzťahu k zamýšľanému cieľu, tu je potrebné pri aplikácii objektívnej zodpovednosti venovať zvýšenú pozornosť predpokladom, za ktorých táto zodpovednosť vzniká a v akom rozsahu, ako aj využiť súvisiace inštitúty, ktoré sa pri náhrade škody uplatňujú, čo však všeobecné súdy v danom prípade opomenuli.

49. Zvýšenú opatrnosť a vyvažovanie vo vzájomnom strete stojacich záujmov odberateľov plynu a PDS vyžaduje aj zohľadnenie tej skutočnosti, že odberatelia plynu v domácnostiach majú zároveň postavenie spotrebiteľov, pričom tomuto ich postaveniu by mal zodpovedať aj ich vzťah k PDS, ktorý je od základného vzťahu k dodávateľovi plynu odvodzovaný. Rozštiepenie dodávky plynu a distribúcie plynu bolo v zmysle prvého odôvodnenia smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES (ďalej len „smernica“) vedené zámerom ponúknuť všetkým „odberateľom“ (pojem spotrebiteľ v smernici v tomto kontexte nezodpovedá slovenskej právnej úprave; kde to kontext vyžaduje, pri citácii smernice bude ústavný súd používať adekvátny pojem v úvodzovkách) v Európskej únii, či ide o občanov alebo podniky, skutočný výber, konkurenčné ceny a vyššie štandardy služieb. Snahou bolo otvorenie trhu, ktorý umožňuje všetkým odberateľom slobodný výber svojich dodávateľov a všetkým dodávateľom slobodu zásobovať svojich odberateľov (tretie odôvodnenie smernice). Účinné oddelenie sietí od dodávateľských činností (tzv. *unbundling*) preto bolo vyvolané potrebou zabezpečiť splnenie týchto cieľov; nie zhoršiť postavenie spotrebiteľov (tentoraz vo význame spotrebiteľov ako slabšej strany). Vyplýva to aj z výslovne formulovaného odôvodnenia č. 48 smernice, v zmysle ktorého záujmy „odberateľov“ by mali byť stredobodom tejto smernice a kvalita služieb by mala byť ústrednou zodpovednosťou plynárenských podnikov. Musia sa posilniť a zaručiť existujúce práva „odberateľov“, pričom by mali byť transparentnejšie. Ochrana „odberateľa“ by mala zabezpečiť, aby všetci „odberatelia“ v širšom meradle Spoločenstva mali úžitok z konkurenčného trhu. Členské štáty alebo, ak tak ustanoví členský štát, regulačné orgány by mali presadzovať práva „odberateľov“.

50. Pred *unbundlingom* dodávku a distribúciu plynu odberateľom zabezpečoval jeden a ten istý subjekt. Vo vzťahu k spotrebiteľom išlo o spotrebiteľskú zmluvu. Po *unbundlingu* sa distribúcia plynu odčlenila tak, aby siet' mohli využívať všetci do úvahy prichádzajúci dodávatelia plynu, čím sa vytvorilo konkurenčné prostredie. Spotrebiteľia uzatvárajú s dodávateľmi plynu najčastejšie zmluvu o združenej dodávke plynu, ktorá zahŕňa súčasne zabezpečenie distribúcie plynu, dodávku plynu a prevzatie zodpovednosti za odchýlku pre odberateľa plynu v domácnosti (§ 57 ods. 1 vyhlášky Úradu pre reguláciu siet'ových odvetví č. 24/2013 Z. z. v znení neskorších predpisov).

51. Z uvedeného je podstatné vyabstrahovať to, že plnením cieľov smernice nemajú byť oslabené existujúce práva odberateľov. Pokiaľ je odberateľom spotrebiteľ podľa Občianskeho zákonníka, pričom jeho existujúce práva majú byť posilnené a zaručené, znamená to, že je nevyhnutné aj derivovaný vzťah medzi spotrebiteľom a PDS posudzovať optikou spotrebiteľského práva; do právneho vzťahu sa spotrebiteľ a PDS dostávajú len pre účely plnenia spotrebiteľskej zmluvy. Postavenie spotrebiteľa potom nemôže byť vo vzťahu k PDS vykladané v rozpore so spotrebiteľským právom. Inak by tento základný cieľ smernice vo vzťahu k spotrebiteľovi voči PDS nebol naplnený.

52. Ak majú mať zaručený rovnaký obsah a rovnakú ochranu právo PDS nebyť majetkovo poškodený (v dôsledku neoprávneného odberu plynu) a na strane druhej právo odberateľa byť chránený proti úbytku majetku (t. j. byť zodpovedným za škodu len tam, kde to zákon predvída), nesmie ochrana poskytovaná jednému subjektu vlastníckeho práva byť v nepomere k možnostiam ochrany, ktoré má druhý subjekt (podobne Ústavný súd Českej republiky sp. zn. IV. ÚS 133/08). V dôsledku relatívne striktnnej zodpovednosti odberateľa (a z toho vyplývajúcim zásahom do jeho vlastníckeho práva) treba túto prísnosť vyvažovať inými dostupnými inštitútmi a rozhodne treba trvať na preukázaní zákonom predpokladaných podmienok pre vznik zodpovednosti za škodu, ako aj jeho rozsah.

53. Aby vôbec došlo k vzniku objektívnej zodpovednosti, treba naplniť tri základné predpoklady: musí dôjsť k existencii neoprávneného odberu plynu, musí vzniknúť škoda na strane PDS a musí byť preukázaná príčinná súvislosť medzi neoprávneným odberom a vznikom škody. Preukazovanie týchto skutočností zaťažuje PDS, pričom zároveň musí mať odberateľ možnosť tieto skutočnosti vyvracať (najmä preukazovať, že k neoprávnenému odberu nedošlo), resp. preukazovať alebo podieľať sa na zisťovaní toho, k akej skutočnej škode došlo. Podľa názoru ústavného súdu nemožno len mechanicky aplikovať zákon, a preto treba zistenie neoprávneného odberu podrobiť povinnosti tvrdenia a dôkaznej povinnosti strán a záver o tom, že došlo k poškodeniu zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii podložiť presvedčivými dôkazmi.

54. Pri náhrade škody vyvolanej neoprávneným odberom plynu platí, že sa nahrádza v prvom rade skutočná škoda (§ 82 ods. 2 zákona o energetike); škoda určená prepočtom podľa osobitného predpisu (vyhlášky č. 449/2012 Z. z.) sa použije len v prípade, ak nemožno vyčíslit' vzniknutú škodu na základe objektívnych a spoľahlivých podkladov (§ 82 ods. 3 zákona o energetike), čo musí všeobecný súd náležite preskúmať a odôvodniť. Ak však ide o prvý neoprávnený odber plynu odberateľa plynu v domácnosti meraný meradlom umiestneným na verejne prístupnom mieste, na ktorom bolo porušené zabezpečenie proti neoprávnenej manipulácii podľa § 82 ods. 1 písm. d) zákona o energetike, výška škody spôsobenej neoprávneným odberom plynu sa určí ako cena neoprávnene odobratého množstva plynu určeného pomocou typového diagramu dodávky. Pre výpočet škody spôsobenej druhým a ďalším takým neoprávneným odberom plynu na tom istom odbernom mieste sa použije postup podľa § 82 ods. 3 zákona o energetike (§ 82 ods. 4 zákona o energetike). Pokiaľ je možné na základe preukázaného dôkazného stavu skutkovo ustáliť množstvo odobratého plynu, nie je na mieste aplikovať § 82 ods. 3 a 4 zákona o energetike o náhradnom spôsobe určenia výšky škody (či už podľa vyhlášky alebo podľa typového diagramu dodávky), ktorých aplikácia prichádza do úvahy iba v prípade nemožnosti vyčíslit' skutočne vzniknutú škodu na základe objektívnych a spoľahlivých podkladov.

55. Z logiky veci potom vyplýva, že aj náhradný spôsob určenia výšky škody sa má čo najviac blížiť k náhrade len skutočne vzniknutej škody. Preto aj v prípadoch určovania výšky škody podľa vyhlášky treba preukázať rozhodujúce okolnosti, z ktorých bude vyplývať predpokladaná škoda. Podľa uznesenia ústavného súdu č. k. IV. ÚS 137/2018 zo 14. februára 2018 „*uplatnenie občianskoprávneho inštitútu náhrady škody je založené na náhrade skutočnej škody, keďže náhrada škody plní kompenzačnú, a nie sankčnú funkciu*“. Ak by sa nahrádzala fiktívna škoda vypočítaná podľa vzorca bez ohľadu na skutkové okolnosti, došlo by k vychýleniu zo spravodlivej rovnováhy medzi legitímnym záujmom PDS na náhrade *skutočnej* škody a ochrane distribučnej siete a zásahom do majetkových práv neoprávneného odberateľa, ktorý by sa tak stal už zásahom

neprimeraným. Pri posudzovaní tejto spravodlivej rovnováhy je nutné vychádzať z toho, že občianskoprávny inštitút náhrady škody plní funkciu kompenzačnú a preventívnu a výška škody nemôže byť akousi nadkompenzáciou poškodeného, či dokonca sankciou neoprávneného odberateľa za neoprávnený odber (podobne nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. I. ÚS 668/15 z 11. augusta 2015 a č. k. Pl. ÚS 29/13 z 1. apríla 2014). V rámci občianskoprávnej zodpovednosti je nutné hradiť skutočnú škodu, teda ujmu na majetku poškodeného, a túto preto treba zisťovať.

56. Na základe fiktívneho výpočtu dochádza k zisteniu teoretického maximálneho množstva odobratého plynu, teda vychádza sa z maximálnych možných hodnôt odberu a jeho nepretržitého trvania, čo pre odberateľa nie je vôbec priaznivé. Výška škody sa tak ľahko vyšplhá na hodnoty, ktoré sú celkom nereálne. Keďže inštitút náhrady škody nie je sankčným prostriedkom, ale má plniť predovšetkým funkciu kompenzačnú a preventívnu, vypočítaná výška škody nemá byť neúmerná skutočnosti. K jej stanoveniu by mali všeobecné sudy pristupovať na základe spravodlivého uváženia a vždy prihliadať na okolnosti prípadu. K určeniu čo najobjektívnejšej skutočnej škody im môžu slúžiť napríklad údaje o histórii predchádzajúcej spotreby na danom mieste, znalecké posudky, poznatky z prípadného trestného konania alebo informácie o spotrebičoch na odbernom mieste. Zároveň od vypočítanej výšky škody je nutné odpočítať prípadné platby (napr. vo forme záloh), ktoré uhradil odberateľ v období neoprávneného odberu (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 33 Cdo 3287/2009 z 15. decembra 2011). Bez doplnujúceho zisťovania skutočne spôsobenej škody by bol odberateľ neprimerane zaťažovaný, čo by bolo v rozpore s jeho právom na ochranu majetku.

57. Zároveň ústavný súd zdôrazňuje, že aj vyčíslenie výšky škody podľa vyhlášky vyžaduje najskôr preukázanie toho, že škoda vôbec vznikla. Z § 82 ods. 2 zákona o energetike vyplýva, že odberateľovi vznikne povinnosť uhradiť PDS skutočne vzniknutú škodu, ak vznikla – teda základným predpokladom vzniku nároku je existencia skutočne vzniknutej škody. Právna teória a súdna prax za skutočnú škodu (*damnum emergens*) považuje majetkovú ujmu vyjadriteľnú v peniazoch, ktorá spočíva v zmenšení existujúceho majetku poškodeného v dobe, keď došlo k škodnej udalosti. Predstavuje majetkové hodnoty, ktoré treba vynaložiť na to, aby sa vec uviedla do predošlého stavu, resp. aby sa v peniazoch vyvážili dôsledky vyplývajúce z toho, že navrátenie do predošlého stavu nebolo dobre možné alebo účelné.

58. Ani princíp objektívnej zodpovednosti neznamená, že podmienkou vzniku zodpovednosti za škodu nie je existencia samotnej škody, ale iba to, že na rozdiel od zodpovednosti subjektívnej podmienkou vzniku zodpovednosti nie je zavinenie škodcu či už vo forme úmyslu, alebo nedbanlivosti.

59. Ústavný súd zastáva názor, že citované ustanovenia zákona nezbavujú PDS povinnosti preukázať, že mu vznikla skutočná škoda (v zmysle už uvedeného). Samotný vznik škody tiež nie je možné zamieňať so spôsobom určenia jej výšky, keď odsek 3 citovaného ustanovenia je možné aplikovať iba v prípade nemožnosti vyčísliť skutočne vzniknutú škodu na základe objektívnych a spoľahlivých podkladov. Predtým, ako k takémuto výpočtu dôjde, je však nevyhnutné mať vznik skutočnej škody preukázaný.

60. V prejednanom prípade všeobecné sudy nezisťovali, či k nejakej škode došlo, ani sa dostatočne nevysporiadali s otázkou, či by sa prípadná výška škody nedala zistiť na základe

objektívnych a spoľahlivých podkladov, a vôbec sa nezaoberali možnosťou moderácie výšky škody či spoluzavinením poškodeného (PDS).

61. Ústavný súd k tomu podotýka, že len samotný neoprávnený zásah do zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii ešte nemusí automaticky znamenať, že meradlo je nefunkčné a jeho meranie je bez ďalšieho irelevantné, ako to urobili všeobecné súdy v prejednávanom prípade. PDS musí v konaní preukázať nielen to, že došlo k porušeniu zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii, ale aj to, že v príčinnej súvislosti s tým došlo k škode. Znamená to teda, že PDS musí v konaní tvrdiť a preukazovať, že došlo k nesprávnemu zaznamenávaniu odberu plynu a že takýmto spôsobom meraný (alebo nameraný) odber plynu bol vykonaný odberateľom, čím vznikla PDS škoda. Okrem zásahu do značky montážnika by tak bolo patričné zisťovať, či meradlo skutočne vykazuje odchýlku oproti norme, či je pozmenené, doplnené prostriedkami na ovplyvňovanie meradla alebo inak obídene. Bez týchto doplňujúcich zisťovaní všeobecný súd nemôže dospieť automaticky k záveru, že v prejednávanom prípade nie je možné ustáliť výšku škody na základe objektívnych a spoľahlivých podkladov, ktorými by mohlo byť aj meranie vykázané určeným meradlom.

62. Keďže v prejednávanom prípade sa všeobecné súdy nezaoberali tým, či PDS preukázal, že mu nejaká škoda vôbec vznikla, a nezisťovali výšku škody na základe objektívnych a spoľahlivých podkladov, keď len samotné porušenie zabezpečenia proti neoprávnenej manipulácii ešte neznamená aj nemožnosť vyčíslenia skutočne vzniknutej škody, pričom aj určovanie výšky škody podľa vyhlášky postupom podľa § 82 ods. 3 zákona o energetike pre zachovanie proporcionality zásahu do práva odberateľa vyžaduje zohľadnenie skutočností, na základe ktorých sa zobjektívni fiktívne vypočítaná výška škody (najmä historickým odberom na odbernom mieste a informáciami o spotrebičoch na odbernom mieste), k čomu môžu všeobecné súdy zohľadniť práve svoje moderačné právo, a ďalej sa odberateľ môže brániť aj prípadným preukazovaním spoluzavinenia zo strany PDS (najmä zanedbaním jeho prevenčných povinností aj podľa všeobecnej úpravy § 415 a § 417 Občianskeho zákonníka, ktoré mu účinne umožňuje plniť jeho oprávnenie vyplývajúce z § 82 ods. 5 zákona o energetike), pričom v tomto zmysle všeobecné súdy svoje rozhodnutia ani neodôvodnili. Z týchto dôvodov je napadnuté rozhodnutie nezákonné s dopadom na základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods.1 listiny, na právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a tiež na porušenie uplatnených hmotných práv (čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny).

63. Z konkrétnych okolností prípadu je sťažovateľkami pred ústavným súdom tvrdená nesprávnosť znaleckého posudku. Ústavný súd uvádza, že skutkové závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, I. ÚS 311/2012). Z bodu 12 napadnutého rozhodnutia je zrejmé, že všeobecné súdy sa síce podrobne vysporiadali s výhradami vznesenými voči znaleckému skúmaniu, no bude potrebné v konaní znalecký posudok hodnotiť v súlade so závermi, ktoré v tomto náleze prijal ústavný súd.

VI.

Zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci na ďalšie konanie

64. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

65. Podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, ak to pripúšťa povaha zásahu.

66. Podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vec vrátiť vec na ďalšie konanie .

67. Vzhľadom na zistenie o porušení základných práv sťažovateľiek ústavný súd napadnutý rozsudok krajského súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

68. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

69. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

70. Úlohou krajského súdu preto bude opätovne vec riadne preskúmať a o nej rozhodnúť, majúc na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť aplikovať dotknutú normu nielen z pohľadu jej prvkov ospravedlňujúcich jej akceptovanie ako normy o objektívnej zodpovednosti, ale predovšetkým tak, aby jednotlivé predpoklady vzniku škody (objektívnej) boli podrobené dokazovaniu okrem iného z pohľadu zistenia skutočnej škody. Ustanovenie § 82 ods. 3 zákona o energetike výslovne predpokladá v prvom rade existenciu skutočnej škody, a to s dopadom na všetky do úvahy prichádzajúce eventuality odberu plynu. Súd sa musí vyrovnáť aj s obranou sťažovateľiek, ktorá v sebe implicitne zahŕňa aj konzekvencie dopadajúce na inštitút spoluzavinenia (zodpovednosť žalobcu za údržbu vlastného zariadenia), a tiež sa musí zaoberať otázkou moderácie výšky škody vzhľadom na všetky okolnosti prípadu.

VII. Trovy konania

71. Ústavný súd rozhodol o náhrade trov právneho zastúpenia, ktoré sťažovateľkám vznikli v konaní pred ústavným súdom.

72. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

73. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľiek vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov.

74. Ústavný súd priznal sťažovateľkám náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 163,33 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 9,80 eur a 20 % DPH v sume 69,25 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 415,51 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

75. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný zaplatiť na účet advokátskej kancelárie sťažovateľiek (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

76. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2021

Robert Šorl
predseda senátu